

N:o 23.

Ank. till Riksd. kansli den 18 febr. 1898, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande bestämmelser rörande skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka m. m., prestgård samt tingshus och häradsfängelse.

Genom lag den 12 juni 1885 är beträffande byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer samt sockenstufva stadgadt:

»Kyrka med klockstapel, kyrkomur och annat, som till kyrka hörer, så ock sockenstufva, som enkom för det med sådant hus afsedda ändamål utan sammanhang med annan kommunal byggnad är eller varder uppförd, skola, der icke annorlunda är särskildt förordnad, uppehållas och byggas på deras kostnad, hvilka inom församlingen erlägga kommunalutskylder. I sådan kostnad skola de skattskyldige deltaga, för fastighet efter hela och för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal; dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, ej skyldige att i den kostnad deltaga i vidsträcktare mån, än som med samma privilegier må vara förenligt. Uppkommer vid beräkning, som ofvan sägs, bråktal, skall det bortfalla»;

och i lag angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård den 1 maj 1885 har förordnats:

»Der, enligt 26 kap. 2 § byggningsbalken eller särskilda författningar, det åligger socknemän att på sin kostnad bygga eller bättra husen å prestgård, skola i sådan kostnad alla de, hvilka inom försam-

lingen erlægga kommunalutskylder, deltaga, för fastighet efter hela samt för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal; dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, skyldige att i den kostnad deltaga endast i den mån de ej äro derifrån enligt samma privilegier befriade. Uppkommer vid beräkning, som ofvan sägs, bråktal, skall det bortfalla.»

Beträffande skyldigheten att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse har genom lag den 26 september 1884 stadgats: att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlægga kommunalutskylder, deltaga, för fastighet efter hela samt för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal. Uppkommer vid den beräkning bråktal, skall det bortfalla.

Beträffande skyldigheten att deltaga i kostnaden för byggande och underhåll af samtliga dessa allmänna byggnader, gäller således, att deltaga del alla de, som inom församlingen eller tingslaget betala kommunalutskylder, och detta så, att afgiften beräknas för fastighet efter hela det derå belöpande fyrktal och för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af fyrktalet.

Nu hafva uti sex inom Andra Kammaren väckta motioner, hvilka blifvit till lagutskottet hänvisade, föreslagits sådana ändringar af ofvan nämnda bestämmelser, att kostnaden för ifrågavarande allmänna byggnader blefve jemnt fördelad på alla byggnadsskyldige i förhållande till deras skattskyldighet till kommunen.

I lagen angående byggnad och underhåll af kyrka m. m. har en ändring derhän föreslagits genom motionerna n:o 9 af herr O. Anderson i Hasselbol och n:o 70 af herr O. A. Ericsson i Ofvanmyra.

Den förre erinrar att, efter utfärdandet af nyssnämnda lag, hvari genom frågan ingalunda blifvit löst, utan endast ett steg tagits i rätt riktning, det af honom nu framställda förslaget upprepade gånger förvarit hos Riksdagen, men icke vunnit dess bifall, ehuru numera andra beskattningsföremål än fastighet vuxit till så stor betydelse, att bevillningen för dem stälde sig till fastighetsbevillningen såsom 2 till 3, och anför, att det icke lär kunna påstås, att fastighetsinnehafvaren har större behof eller fördelar af anordningar, som främja en kommuns religiösa intressen, än andra skattskyldige. Det vanliga skälet mot förslag af den innebörd som detta, att andra beskattningsföremål än fastighet vore mera rörliga, vore betydelselöst, då det vore allmänt känt,

att vissa skatteobjekt äfven inom fastighetsbeskattningen vore rörliga. Och om det också funnes mera rörlighet inom andra beskattningsföremål än fastighet, så lemnades genom bevillningsförordningen full ersättning derför, i det att den mindre inkomsten hade bevillningsafdrag och jordbruksfastigheten vore åsatt högre bevillning, oaktadt intet annat beskattningsföremål vore så beroende af väderleksförhållanden och mångskiftande orsaker till felslagna förhoppningar och derigenom mindre förmåga till skatternas betalande, än de privilegierade skattskyldige. Härtill komme, att vid byggnad eller större reparationer å kyrka vore vanligt, att man toge amorteringslån på 10, 20 å 30 år och derigenom fördelade de större utgifterna för sådana företag.

På dessa grunder föreslår herr Anderson, att, med ändring af hvad i lagen af den 12 juni 1885 stadgadt är i byggningsbalkens 26 kap., Riksdagen ville för sin del antaga följande lag angående förevarande byggnads- och underhållsskyldighet:

Kyrka med klockstapel, kyrkomur och annat som till kyrka hörer, så ock sockenstuga, skola, der icke annorlunda är särskildt förordnad, uppehållas och byggas på deras kostnad, hvilka inom församlingen erlägga kommunalutskylder, efter åsatt fyrktal; dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, ej skyldige att i denna kostnad deltaga i vidsträcktare mån, än som med samma privilegier må vara förenligt.

Herr O. A. Ericsson lemnar i sin motion i detta ämne en kort framställning af äldre stadganden uti ifrågavarande hänseende och af de förändringar, som dessa bestämmelser undergått intill dess lagen den 12 juni 1885 utfärdades, och fortsätter:

Äfven efter denna lags tillkomst återstode dock än ett väsentligt steg att tagas, innan full rättvisa och billighet äfven i detta hänseende ernåddes, ty så länge som nämnda byggnader icke vore afsedda för någon viss klass af medborgare, borde ej heller någon särskild deraf mer betungas än den andra; hvarje medborgare borde deltaga i byggnads- och underhållsskyldigheten i mån af skatteförmåga; och denna uppfattning hade numera i vårt land vunnit stadga och ett allmänt erkännande. Dertill borde med afseende å byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer erinras om olämpligheten utaf att göra klasskilnad i skyldigheter.

Mot de framställningar uti ifrågavarande rigtning, som i Riksdagen gjorts sedan 1885, hade man ej kunnat förebringa något annat väsentligt skäl, än att det varit för tidigt att så omedelbart vidtaga en ändring af omnämnda lagstadgande; men nu, då tretton år gått sedan Riks-

dagen antog 1885 års lag, hvilken allmänt ansågs som ett öfvergångsstadgande, borde detta motskäl vara försvunnet, och rätta tiden inne för en rättvisare skattefördelning uti det afseende, hvarom nu fråga vore.

Herr O. A. Ericsson hemställer på dessa grunder, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att lagen angående skyldighet att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer, så ock af särskild sockenstufva den 12 juni 1885 erhåller följande förändrade lydelse:

Kyrka med klockstapel, kyrkomur och annat, som till kyrka hörer, så ock sockenstufva, skola, der icke annorlunda är särskildt förordnad, uppehållas och byggas på deras kostnad, hvilka inom församlingen erlägga kommunalutskylder. I sådan kostnad skola de skattskyldige deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder är stadgadt; dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, ej skyldige att i den kostnad deltaga i vidsträcktare mån, än som med samma privilegier må vara förenligt.

En utjemning af skyldigheten att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård föreslås likaledes af samme motionärer, herrar O. Anderson i Hasselbol och O. A. Ericsson i Ofvanmyra. Den förre har i motionen n:o 10 hemställt, att, med ändring af hvad i lagen af den 1 maj 1885 stadgadt är i byggningsbalkens 26 kap. rörande byggnad och underhåll af prestgård, Riksdagen ville för sin del antaga följande lag:

Der enligt 26 kap. 2 § byggningsbalken eller särskilda författningar det åligger socknemän att på sin bekostnad bygga eller bättra husen å prestgård, skola i sådan kostnad alla de, hvilka inom församlingen erlägga kommunalutskylder, deltaga lika efter åsatt fyrktal; dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, skyldige att i den kostnad deltaga endast i den mån de ej äro derifrån enligt samma privilegier befriade.

Herr O. A. Ericsson har i motionen n:o 71 föreslagit Riksdagen att för sin del antaga en ändrad lydelse af lagen den 1 maj 1885 af samma innehåll som den af herr O. Anderson föreslagna lydelsen, men på det sätt annorlunda formulerad, att orden i herr O. Andersons förslag »lika efter åsatt fyrktal» utbyts mot orden »efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder är stadgadt», samt att herr Ericsson i sitt förslag använder uttrycket »på sin kostnad» i stället för det i herr Andersons förslag förekommande uttrycket »på sin bekostnad».

Herr *O. Anderson* anför, att äfven uti ifrågavarande afseende ett steg i rätt rigtning blifvit taget genom lagen den 1 maj 1885, men att, då rättvisa skulle skipas, detta borde ske till fullo och icke endast till en fjerdedel. En församlings religiösa intresse vore eller borde vara lika för alla, och derfor vore större skäl, att byggnadsskyldigheten för dess befrämjande blefve lika för alla efter skatteförmåga, än för skolhusbyggnader, der endast de som hade barn i skolåldern hade direkt nytta af dem. Det oaktadt hade ingen klagan försports öfver lagen om full likställighet i dessa dryga kostnader, men deremot förspordes mycket missnöje deröfver, att en lag, som vore bevisad och erkänd orättvis, skulle år efter år få vänta på sin lösning.

Under hänvisning till sin ofvanberörda motion om ändring i lagen angående byggnad och underhåll af kyrka m. m., anför herr *O. A. Ericsson*:

Sant vore, att skyldigheten att bygga och underhålla prestgård icke kunde i allo ställas i analogi med samma skyldighet för kyrka med hvad dertill hörde, enär af ålder stadgats, att äfven boställshafvaren i mer eller mindre grad skulle deltaga i och till och med på en del trakter helt och hållet bestrida samma skyldighet. Och äfven under detta årtionde hade från sjelfva regeringen framstälts förslag om att ordna densamma mellan församlingen och boställshafvaren, hvilket förslag Riksdagen likväl icke kunnat ena sig om. Riksdagen tycktes vilja lösa ordnandet af sistnämnda fråga i samband med den väntade nya prestlöneregleringen. Men beträffande åter ifrågavarande skyldighet de skattskyldige församlingsboarne emellan, hade densamma senast reglerats på samma sätt och efter samma grund, som med afseende å byggnadsskyldigheten för kyrka vore stadgadt; och i detta hänseende kunde också ifrågavarande skyldigheter till sin natur fullt jemnställas. Och då, särskildt på vissa trakter inom landet, byggnads- och underhållsskyldigheten af prestgård kräfde stora uppostringar, hvaraf de skattskyldige, enligt nu gällande bestämmelser, drabbades ojemnt, tillkomme det lagstiftaren att äfven härutinnan vidtaga rättelse.

Hvad till sist angår frågan om skyldigheten att taga del i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse, så hafva förslag om utjemning af denna skyldighet framlagts dels af herr *O. Persson* i Killebäckstorp, som i motionen n:o 39 hemställer, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse den 26 september 1884 erhåller följande förändrade lydelse:

»Med ändring af hvad 26 kap. 4 § byggningabalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga efter fyrktal»;

och dels af förbemälda herr *O. A. Ericsson*, som i motionen n:o 72 hemställer, att, med ändring af hvad i lagen af den 26 september 1884 stadgadt är, Riksdagen ville för sin del antaga följande lag angående skyldigheten att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse:

att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgadt;

hvilka båda förslag innebära i sak detsamma.

Herr *Persson* erinrar, att han för sistlidet års Riksdag framlagt en motion i samma syfte, hvilken dock fallit genom Första Kammarens motstånd; att han i denna motion anført, bland annat, att skatteregleringskomitén i sitt utlåtande den 13 september 1882 förklarat, att man sedan länge kommit till insigt derom, att mantalet icke vidare vore en tillförlitlig gradmätare på olika fastigheters skatteförmåga; att komitén föreslagit, att kostnaderna för de i 26 kapitlet 1, 2 och 4 §§ byggningabalken omförmälda byggnader skulle utgå efter samma grund, som komitén föreslagit för utgörande af kommunalutskylder; att i motioner, som vid 1884 års riksdag i ämnet framkommit, anförts, att stadgandet i 1734 års lag om deltagandet i kostnaderna för byggandet af tingshus och häradshäkte vore föråldradt och kunde icke anses tillämpligt på landets närvarande förhållanden; att sedan tiden för stiftandet af nämnda lag många andra näringar än jordbruket uppstått, af hvilka domstolarne lika mycket anlitas och besvärades som af jordbrukarne, och att billighet och rättvisa fordrade, att förändring i samma riktning, som beslutats beträffande fördelning af kostnaderna för byggande af andra gemensamma byggnader, såsom skolhus m. m., skedde för kostnaden att bygga och underhålla tingshus och häradshäkte; att han be-tecknat stadgandet i lagen den 26 september 1884, att de, som erlade kommunalutskylder för andra beskattningsföremål än fastighet, skulle deltaga i byggnadsskyldigheten efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal, allenast såsom ett öfvergångsstadgande, för att slutligen komma till målet eller lika deltagande i nämnda skyldighet för alla skattedra-

gande efter fyrktalet; samt att han ytterligare framhållit, att, då lagskipningen vore en allmän angelägenhet, samt bruksidkare, fabrikanter, handlande och handtverkare m. fl. i lika mån som jordbrukaren hade intresse af rättskipningens behöriga handhafvande och, såsom förhållandena numera utvecklat sig, lika mycket eller ännu mera än jordbrukaren besvärade domstolarne, sådan fördelning syntes vara billig och rättvis, hvadan skyldigheten till deltagande uti ifrågavarande skyldighet torde böra bestämmas efter hvars och ens skatteförmåga, angifven genom det honom påförda fyrktal.

Herr O. A. Ericsson hänvisar till den i hans ofvan omförmälda motion beträffande skyldigheten att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af kyrka m. m. framställda historik, deri redogjordes för hurusom en rättvis reglering mellan de skattskyldige af den byggnadsskyldighet, hvarom förmäldes i 1, 2 och 4 §§ af 26 kap. byggningsbalken, sedan lång tid tillbaka stått på dagordningen, utan att den ännu fullständigt kunnat uppnås, och anför vidare, bland annat:

Med skäl kunde man fråga, hvarför egare eller innehafvare af fastighet skulle deltaga fyradubbelt mot andra beskattningsföremål, då det visat sig, att skattskyldige efter sistnämnda kategori lika mycket, om icke mera än fastighetsegaren, besvärade domstolarne och hade intresse utaf rättskipningens behöriga handhafvande? Hvarför icke här fördela bidragen för upprätthållande af dessa lika med hvad som för andra nyttiga samhällsinstitutioner vore stadgadt? Aktning för lagstiftaren befrämjades ej, när sådana orättvisor låge i öppen dag, hvilka berörde förhållanden, inom hvilka lag och rätt skulle skipas. Det tillkomme således Riksdagen att, intill dess staten möjligen åtog sig ifrågavarande byggnadsskyldighet, fördela densamma emellan de skattskyldige efter hvars och ens skatteförmåga, angifven genom det honom påförda fyrktalet.

Utskottet har funnit lämpligt att i ett sammanhang behandla samtliga ofvannämnda sex motioner och att om dem afgifva gemensamt utlåtande, och detta af den anledning, att de afse ändringar i stadganden, hvilka, ehuru angående olika slag af allmänna byggnader, äro fullständigt likartade och grundade på samma principer, och därför att jemväl de afsedda ändringarne beträffande de olika lagarne gå i alldeles enahanda riktning och i allt hufvudsakligt äro stödda på samma grunder.

Flere gånger förut har utskottet uttalat den mening, att en ytterligare utjemning af byggnads- och underhållsskyldigheten beträffande

de allmänna byggnader, om hvilka i motionerna är fråga, påfordras af rättvisa och billighet; och då det icke finnes någon i sakens egen natur grundad anledning, hvarför fastigheter böra hafva sig ålagd en drygare börda härutinnan än öfriga beskattningsföremål, bör efter utskottets förmenande utjemningen ske genom att, på sätt alla motionärerna yrkat, fullt likställa samtliga beskattningsföremål med hänsyn till deras deltagande i förevarande besvär. Den uppfattning, som utskottet sålunda hyser, torde vara allmänt erkänd såsom i och för sig berättigad, medan skiljaktighet råder i frågan, när den rätta tidpunkten för förändringens genomförande må anses vara för handen. Utskottet håller före, att ett vidare uppskof icke är af förhållandena påkalladt. De nu gällande författningarna, hvilkas natur att innefatta en blott öfvergångsreglering helt visst från början stått klar för hvar och en, hafva nu varit i gällande kraft inemot 13 och 14 år; och det torde medgifvas, att en så pass lång tidrymd inneburit ett tillräckligt långt förberedelsestadium för en förändring, hvars genomförande vid lagarnes stiftande otvifvelaktigt uppfattades såsom en uppgift för en ganska snar framtid. Man må i öfrigt ihågkomma, att en sådan lagändring som den nu ifrågasatta alltid skall, när helst den sättes i verket, tidigare eller senare, medföra en rubbning af bestående förhållanden. Det bör dock anmärkas, att, då utvägen att genom amorteringslån fördela bördan af särskilda byggnadsföretag på en längre tidrymd helt visst i regeln kommer till användning i hvarje fall, der kostnaden är af någon större betydelse, öfvergången till det nya bör kunna ske utan att blifva så påfallande eller känbar, som man vid första påseendet kunde vara benägen antaga.

På grund af det anförda hemställer alltså utskottet,

1:o) att Riksdagen måtte, i anledning af herr O. Andersons motion n:o 9 och herr O. A. Ericssons motion n:o 70, för sin del antaga följande:

Lag

angående byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer, så ock af sockenstufva.

Med upphäfvande af hvad hittills varit stadgadt förordnas som följer:

Kyrka med klockstapel, kyrkomur och annat, som till kyrka hörer, så ock sockenstufva, skola, der icke annorlunda är särskildt förordnad, uppehållas och byggas på deras kostnad, hvilka inom församlingen

erlägga kommunalutskylder, efter åsatt fyrktal; dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, ej skyldige att i denna kostnad deltaga i vidsträcktare mån än som med samma privilegier må vara förenligt;

2:o) att Riksdagen ville, med anledning af herr O. Andersons motion n:o 10 och herr O. A. Ericssons motion n:o 71, för sin del antaga följande:

Lag

angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård.

Med upphäfvande af hvad hittills varit stadgadt förordnas som följer:

Der, enligt 26 kap. 2 § byggningsbalken eller särskilda författningar, det åligger socknemän att på sin kostnad bygga eller bättra husen å prestgård, skola i sådan kostnad alla de, hvilka inom församlingen erlägga kommunalutskylder, deltaga efter åsatt fyrktal. Dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, skyldige att i den kostnad deltaga endast i den mån de ej äro derifrån enligt samma privilegier befriade;

samt 3:o) att Riksdagen måtte, i anledning af herr O. Perssons motion n:o 39 och herr O. A. Ericssons motion n:o 72, för sin del antaga följande:

Lag

angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse.

Med upphäfvande af hvad hittills varit stadgadt förordnas som följer:

I kostnaden för uppförande och underhåll af tingshus och häradsfängelse skola alla de, hvilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga efter åsatt fyrktal.

Stockholm den 18 februari 1898.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

af herrar *Hasselrot, Lundström, Pehrsson, Rudebeck* och *C. F. Pettersson*.

Herrar *Fröberg, Ölander* och *Ohlsson* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.